

Bakanlık Kaçırılan Tarihi Eserlerin Takibinde

Kültür ve Turizm Bakanlığı, yurt dışına yasa dışı yollarla çıkarılan tarihi eserlerin ait oldukları topraklara getirilmesi için uluslararası alanda dedektiflere taş çıkartan bir takip mekanizması yürütüyor. - 04.10.2018

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Zeugma mozaiklerinin iade süreciyle gündeme gelen yurt dışına yasa dışı yollarla çıkarılan tarihi eserleri, ait oldukları topraklara geri döndürmek için uluslararası alanda dedektiflere taş çıkartan bir takip mekanizması yürütüyor.

AA muhabirinin edindiği bilgilere göre, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü öncülüğünde Türkiye topraklarından yıllar önce yasa dışı yollarla yurt dışına kaçırılan eserleri, yurda getirme çalışmaları tüm hızıyla devam ediyor.

Türkiye'nin en önemli kültürel zenginliklerinden biri olan eserlerin ana yurtlarına kavuşturulmasında, Bakanlık uzmanlarının araştırma ve girişimleri büyük rol oynuyor.

Bu kapsamda en son Gaziantep'teki Zeugma Antik Kenti'nden yurt dışına kaçırılan ve ABD'deki Bowling Green Devlet Üniversitesi'nde bulunan "Çingene Kızı" mozaığının kayıp parçalarının Türkiye'ye dönüşü kesinleşirken, bu dönüşün perde arkasında 6 yıllık ısrarlı takibin başarısı yatıyor.

Bilimsel veriler "kanıt" oldu

Zeugma'nın en nadide parçası olan geçmişi milattan sonra 2. yüzyıla uzanan Maenad Mozaığı'nın (Çingene Kızı) kenar bordürleri ve bazı parçalarının ABD'de olduğuna ilişkin ilk bulgulara 2012'de Dr. Stephanie Langin-Hooper ve Rebecca Molholt isimli akademisyenlerin araştırması sonucu ulaşan uzmanlar, bu süreçten itibaren eserin geri döndürülmesi çalışmalarını başlattı.

Ohio'daki Bowling Green Üniversitesi'nde bulunan, toplam 12 parçadan oluşan mozaikler

hakkında yapılan araştırmada, üniversitenin, tarihi eserleri, kökenine ilişkin herhangi bir bilgi sahibi olmadan iyi niyetle 1965'de bir sanat tarihçisinden 35 bin dolar karşılığında satın aldığı ve sergilediğı belirlendi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Dışışleri Bakanlığı kanalıyla üniversite yönetimine eserlerin iadesi için girişimde bulunarak, Zeugma Antik Kenti Kazı Heyeti Başkanı Prof. Dr. Kutalmış Görkay'ın da aralarında bulunduğu çok sayıda akademisyenin desteğıyle hazırlanan, eserlerin Türkiye'ye ait olduğuna ilişkin bilimsel raporları da iletti.

Tüm bu süreçte Amerikan Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ile de eserin iadesine ilişkin yazışmalar yürütüldü.

“UNESCO'da örnek tutum sergileyelim” mesajı

Ohio'da eserlerin iadesi için çok sayıda toplantı yapan uzmanlar, ilk etapta üniversite yönetiminin Türkiye'den kendilerine bursla öğrenci yollanması, mozaiklerin parasının günün şartlarına göre hesaplanıp faiziyle ödenmesi gibi isteklerle karşı karşıya kaldı.

Fakat bu taleplerin tamamı Türkiye tarafından reddedildi. Binlerce yıllık mozaiklerin dönüşü ise Türkiye'nin “Bu eserlerin yeri ait olduğu topraklar” şeklindeki net ve kararlı tutumla mümkün oldu.

Türkiye, son toplantıda üniversiteye, UNESCO'da bir sunum yapılacağına işaret ederek, “Gelin UNESCO'da gerçekleştirdiğimiz örnek işbirliğini anlatalım. 'Eserler geri verilmiyor' demek yerine tarihi eserler konusundaki hassasiyeti gösteren örnek bir tutum sergileyelim. Siz bir eğitim kurumusunuz, size bu yakışır.” mesajını iletti.

Bunun üzerine üniversite yönetimi, Türkiye'ye hak vererek eserleri geri vermeyi kabul etti. Türkiye de bu gelişme üzerine Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin desteğıyle Fırat Nehri'nin taşlarından hazırlanacak mozaiklerin replikalarını üniversite yönetimine hediye etme kararı aldı.

Ayrıca Türk Hava Yolları da daha önceki eser iadelerinde yaptığı gibi tarihi mozaiklerin ücretsiz olarak Türkiye'ye taşınmasına karar verdi.

Böylelikle, büyük bir hassasiyet ve titizlikle yürütölen görüşmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde, ilgili tüm kurum ve kuruluşların desteğıyle üniversiteyle kurulan işbirliğine dayalı diyaloglar sonucu mutlu sona ulaşıldı.

4 bin 318 eser, ait olduğu topraklara döndü

Bakanlık, Zeugma mozaiklerinin yanı sıra geçmiş yıllarda Türkiye'den yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılan binlerce eseri de ait olduğu topraklara kavuşturdu.

Bu kapsamda özellikle 2003'ten itibaren yürütülen çalışmalarla Dağ Keçisi Figürini, Altın Taç, Herakles Lahdi, Yorgun Herakles heykelinin üst kısmı, Aksaray Ulu Cami minber kapısı kanatları, Kanatlı Denizati broşu, Bursa Sinan Paşa Camisi'ne ait çini pano, Orpheus Mozaği gibi birbirinden değerli eserlerin de arasında bulunduğu toplam 4 bin 318 eser Türkiye'ye iade edildi.

Özellikle Almanya'dan 2011'de iadesi sağlanan 3 bin 500 yıllık Boğazköy Sfenksi, tam 94 yıl süren girişimle en uzun süreç özelliğini taşıyor.

Eserler nasıl bulunuyor, nasıl izleniyor?

Eserlerin iadesi konusunda ana koordinatör konumunda bulunan Bakanlık, Dışişleri, İçişleri Bakanlıkları, yurt dışındaki ataşelikler gibi birçok kuruluşun desteğiyle yurt dışındaki eserleri adım adım izliyor.

Eser takip süreçlerinde müzayedeler en kilit rolü oynuyor. Dünyadaki belli müzayedeleri takip eden uzmanlar, bunlar içerisinde Anadolu kökenli olabileceğinden şüphelendikleri eserlerin fotoğraflarını Türkiye'deki müzelere yollayarak görüşlerini soruyor. Bu kapsamda, bir eserin Anadolu topraklarından çıkmış olabileceğine yönelik en küçük bir şüphe o eserle ilgili araştırma ve analiz sürecini başlatıyor. Eserin Türkiye'ye ait olduğunun kesinleşmesi üzerine de çoğu zaman yıllara yayılan iade girişimleri devreye giriyor.

Özellikle müzayedelerde bulunan ve hakkında kriminolojik delillere sahip olunan eserler anında satıştan çektilirip, Türkiye'ye iade ediliyor. Kriminolojik delili bulunmayan eserlerde ise karşılıklı müzakere veya hukuksal yollar aracılığıyla eserin iadesi için çalışmalar yürütülüyor.

Bakanlık, aynı zamanda tarihi eserler konusunda farkındalık ve bilinç oluşturmak amacıyla eğitim programları da düzenliyor.

Dünyanın dört bir yanında takip sürüyor

Bakanlık, halihazırda Almanya, ABD, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Fransa, İngiltere, İtalya'nın da aralarında bulunduğu farklı ülkelerde bulunan Türkiye'ye ait eserler için de iade girişimlerini sürdürüyor.

Bu eserler arasında Almanya'daki Berlin Müzesi'nde bulunan Konya Hacı İbrahim Veli Sandukası, Beyhekim Camii Kapı mihrabı, Aphrodisias İhtiyar Balıkçı Heykelinin gövdesi, Fransa Louvre Müzesi'nde yer alan Sultan II. Selim, Sultan III. Murat Türbeleri ve Sultan I. Mahmut Kütüphanesi'ne ait çiniler ile Danimarka'daki Diyarbakır Sfenks Figürini, Akşehir Seydi Mahmut Hayrani Türbesine ait Sanduka, Cizre Ulu Camiine ait Kapı Tokmağı, Nuruosmaniye Kütüphanesine ait Kuran-ı Kerim yaprakları yer alıyor.

Telefon: +90 (312) 473 84 23

E-Posta: mts@mevzuattakip.com.tr

Adres: Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA